

Reflektim mbi Propozimin për të zgjeruar juridiksionin Këshillimor të Gjykatës, gjendet në http://www.coe.int/t/dgi/brighton-conference/documents/Court-Advisory-opinions_en.pdf [vizituar më 20 dhjetor 2014].

Vendimet gjyqësore

- Akdivar dhe të tjerët k. Turqisë*, App nr. 21893/93 (GJEDNJ, 16 shtator 1996)
Christine Goodwin k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. ap. 28957/95 (GJEDNJ, 11 korrik 2002).
Evans k. Mbretërisë së Bashkuar Nr. Ap. 6339/05 (GJEDNJ, 10 prill 2007).
CILFIT (283/81) [1982] GJEDNJ 3415.
Da Costa and Others v Nederlandse Belastingadministratie (28–30/62) [1963].
Foto – Frost (314/85) [197] GJEDNJ 4199.
International Chemical Corporation v Amministrazione delle Finanze dello Stato (66/80) [1981] GJEDNJ 1191
Kopecky k. Sllovakisë Nr. Ap. 44912/98 (GJEDNJ, 28 shtator 2004).
M.S.S k. Belgjikës dhe Greqisë, Nr. Ap.30696/09 (GJEDNJ, 21 janar 2011).
Pretty k Mbretërisë së Bashkuar Nr. Ap. 2346/02 (GJEDNJ, 29 Prill 2002)
Selmouni k. Francës, App nr. 25803/94 (GJEDNJ, 28 korrik 1999) në [74]
Stec dhe të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar Nr. Ap 65731/01 dhe 65900/01 (GJEDNJ, 12 prill 2006
Stec dhe të tjerë k. Mbretërisë së Bashkuar, nr. ap. 65731/01 dhe 65900/01 (GJEDNJ, 12 Prill 2006) [58]

Rëndësia e edukimit për zhvillimin e të drejtave të njeriut në Shqipëri

Viktor Mërkuri, MSc

Abstrakt

Komuniteti ndërkombëtar ka njohur dhe promovuar të drejtat e njeriut dhe liritë themelore përmes një trupi të madh të të drejtave ndërkombëtare të njeriut duke filluar nga dita e shpalljes së Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, 60 vjet më parë. Republika e Shqipërisë si një demokraci parlamentare përmban një katalog të gjerë të të drejtave dhe liritë themelore të njeriut në Kushtetutën e saj, të drejta të cilat duhet të garantohen nga shteti. Në bazë të prespektivës europiane të Shqipërisë, të drejtat e njeriut, si dhe njohja dhe mbrojtja e tyre luajnë një rol të rëndësishëm në marrëdhëniet e Shqipërisë me Bashkimin Europian dhe komunitetin ndërkombëtar në përgjithësi. Problematikat në të drejtat e njeriut të cilat shpesh shfaqen në Shqipëri përfshijnë dhunën në familje dhe diskriminimin kundër grave, abuzimin e fëmijëve, diskriminimin në bazë të orientimit seksual dhe identitetit gjinor, sjelljen çnjerëzore dhe torturimin, etj. Nëpërmjet këtij punimi dëshiroj të shpreh rëndësinë e zhvillimit të një kulture të të Drejtave të Njeriut përmes zhvillimit të shkollimit dhe edukimit për trajtimin e problematikave të cilat lidhen me këto të drejta brënda Republikës së Shqipërisë. Punimi ngrë hipotezën se të drejtat e njeriut mund të mborhen dhe argumentohen vetëm në qoftë se ato kuptohen në thelbin e tyre dhe mënyrën e mirëfilltë se si funksionojnë ato në jetën e përditshme të secilit anëtar të komunitetit. Kjo përfshin si fillim edukimin dhe njohjen mbi të drejtat e njeriut, të drejtën për të mësuar rreth këtyre të drejtave, si dhe mënyrat dhe mjetet për mbrojtjen dhe promovimin e tyre në shoqërinë tonë. Në kuadër të sistemit të arsimit, edukimi i të drejtave të njeriut promovon një qasje holistike bazuar në të drejtat që përfshin edhe «të drejtat e njeriut nëpërmjet edukimit», duke siguruar se të gjitha komponentët dhe proceset e edukimit – duke përfshirë këtu dhe kurrikulat, materialet, metodat dhe trajnimet – janë të favorshme për të mësuar rreth të drejtave të njeriut, dhe «të drejtat e njeriut në arsimim dhe edukim», duke siguruar se të drejtat e njeriut në

edukim , të të gjithë anëtarëve të komunitetit, respektohen. Përmirësimi i njohurive të të drejtave të njeriut brenda kontekstit shqiptar do të ndikojë në parandalimin afatgjatë të shkeljeve të këtyre të drejtave dhe konflikteve të dhunshme, promovimin e barazisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm dhe rritjen e pjesëmarrjes në proceset e vendim-marrjes brenda një sistemi demokratik mirë-funksional.

Fjalë kyç: të drejtat e njeriut, tina, kultura, arsimit, Shqipëria

Hyrje

Për gati gjysëm shekulli, Shqipëria përjetoj një fytyrë të komunizmit të panjohur në pjesën tjetër të Europës Lindore. Një përzierje e izolimit dhe diktaturës e cila e mbajti këtë vend të vogël ballkanik nga më të varfërit dhe më represivët në të gjithë Europën. Çdo rezistencë ndaj sundimit totalitar u prit me ndëshkime të rënda duke përfshirë internimet, burgimet afatgjat dhe ekzekutimet. Dominimi i këtij sistemi totalitar në jetën politike, ekonomike dhe sociale të Shqipërisë ishte absolut. Si rezultat, qytetarët shqiptarë janë ende të rrënuar nga shkeljet e rënda të të drejtave të njeriut, të tilla si kufizimet mbi lirinë e shprehjes, manipulimin e sistemit ligjor, dhunës nga policia, dhe mosegzistencën e një sistemi arsimor të mirëfilltë perëndimor. Evoluimi i të drejtave të njeriut nga kushtetutat kombëtare drejt një sistemi ndërkombëtar të të drejtave të njeriut përkon me krijimin e kornizës për një bashkëpunim të përhershëm mes shteteve. Lidhja e Kombeve dhe Organizata Ndërkombëtare e Punës (ILO), që të dyja të krijuara pas Luftës së Parë Botërore, shtruan modestisht rrugën për një proces mbi përcaktimin e të drejtave të njeriut dhe monitorimin e tyre.¹ Megjithatë, vetëm me themelimin e Kombeve të Bashkuara në vitin 1945 të drejtat e njeriut marrin një dinamikë të re përmes ngritjes së tyre në nivel ligjor, shpalljes së karakterit universal të tyre dhe detyrimeve morale dhe ligjore të të gjithë anëtarëve të OKB-së për t'i mbrojtur dhe respektuar ato. Konventat dhe instrumentet e tjera që lidhen me të drejtat e njeriut të cilat janë miratuar nga organizata të ndryshme ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara, Këshilli i Europës dhe Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë (OSBE), vendos një rëndësi të madhe mbi të drejtën për arsimim dhe edukimin, si dhe të të drejtave themelore të njeriut.

Arsimimi për të drejtat e njeriut, përmes bartjes së dijes, ndërtimit të aftësive dhe dimensionit të formimit të sjelljeve, ngre vetëdijen tonë të përgjithshme për mbrojtjen e dinjitetit njerëzor dhe të sigurisë njerëzore.²

¹ Mustafa Mehedi "Realizimi i të drejtës për arsimim, duke përfshirë arsimin në të drejtat e njeriut" E/CN.4/ Sub.2/1998/10, June 3, 1998

² Qendra Europiane e Trajnimit dhe Hulumtimit për të Drejtat e Njeriut dhe Demokraci ("Kuptimi I të drejtave të njeriut mbi arsimimin e të drejtave të njeriut", 2003, ETC), Grac

Në mesin e këtyre të drejtave, e drejta për edukim siguron një pikë-hyrje për gëzimin e të gjitha të drejtave të njeriut. Ai përfshin edukimin dhe njohjen mbi të drejtat e njeriut, të drejtën për të mësuar rreth këtyre të drejtave, si dhe mënyrat dhe mjetet për mbrojtjen dhe promovimin e tyre në shoqëritë tona. Në kuadër të sistemit të arsimimit, edukimi mbi të drejtat e njeriut promovon një qasje holistike, bazuar në të drejtat që përfshin edhe "të drejtat e njeriut nëpërmjet edukimit", duke siguruar se të gjithë komponentët dhe proceset e edukimit - duke përfshirë kurrikulat, materialet, metodat dhe trajnimet, të cilat janë thelbësore për të mësuar rreth të drejtave të njeriut dhe shumë më tej.

Ditët e sotme, edukimi dhe arsimimi ka nevojë për një hulumtim cilësor dhe esencial për të siguruar zhvillimin e vazhdueshëm të njohurive dhe aftësive të qytetarëve, praktikat shoqërore dhe vazhdimësinë në pjesëmarrjen politike.

Angazhimi në këtë proces të hulumtimit, projektin zbatimit e një vizioni bashkëkohor të mësuesve dhe specialistëve në përgatitjen mbi fushën e arsimimit modern dhe demokratik të qytetarëve për më shumë se dy dekada, ndërkohë që në ditët e sotme ne kemi jo vetëm mundësinë, por edhe nevojën e natyrshme për të reflektuar mbi atë që ne kemi ndërtuar në universitetet tona.

Të drejtat e njeriut në Shqipëri nëpërmjet dispozitave ligjore

Brënda Republikës së Shqipërisë e drejta ndërkombëtare gëzon një pozitë të privilegjuar në raport me të drejtën e brendshme. Neni 5 i Kushtetutës së Shqipërisë ka përcaktuar detyrimin e shtetit shqiptar për të zbatuar të drejtën ndërkombëtare. Gjithashtu edhe normat e publikuara nga organizatat ndërkombëtare janë superiore, në rastet e konfliktit mbi ligjet e një vendi, në marrëveshjet e ratifikuara nga Republika e Shqipërisë për pjesëmarrjen në ato organizata, parashikohet shprehimisht zbatimi i drejtpërdrejtë i normave të nxjerra nga ato. Shqipëria është pjesë e përpjekjeve për të promovuar edukimin e të drejtave të njeriut të kryera nga organizatat ndërkombëtare mes të cilave ajo është një prej anëtarëve. Në sistemin ligjor kombëtar baza e edukimit të të drejtave të njeriut është Kushtetuta e cila përmban një katalog të gjerë të të drejtave civile, politike, ekonomike, kulturore dhe sociale, si dhe lirive themelore të njeriut, të cilat duhet të garantohen nga shteti. Për më tepër, Shqipëria ka ratifikuar apo aksesuar të gjitha konventat ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në kuadër të Bashkimit Europian dhe Këshillit të Europës, UNESCO, OKB-së, Organizatës Ndërkombëtare të Punës etj.

Disa institucione kanë funksion të drejtpërdrejtë në sigurimin e mbrojtjes të të drejtave të njeriut, siç është Avokati i Popullit që ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe propozime të masave kur vërehen shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike. Komiteti Shtetëror i Minoriteteve, Komiteti Ndërmnistror

për Romët, Komiteti i Luftës Kundër Trafikimit të Qenieve Njerëzore, Task Forca Kombëtare Kundër Trafikimit, Këshilli Kombëtar i Barazisë Gjimore.

Edukimi si katalizator për promovimin e të drejtave të njeriut

Qeveria shqiptare ka deklaruar se sistemi arsimor synon të arrijë garantimin, promovimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut, si dhe edukimin e tyre. Kuadri ligjor i sitemit arsimor bazë në Republikën e Shqipërisë është projektuar i tillë për të larguar çdo diskriminim, bazuar mbi racën, etninë dhe fenë. Ministria e Arsimit ka miratuar akte nënligjore për të udhëhequr institucionet e saj vartëse në përcaktimin dhe realizimin e politikave arsimore për të mbështetur arsimimin e grupeve të marginalizuara të fëmijëve (*romë, egjiptianë, me aftësi të kufizuara dhe fëmijëve të ngujuar*), dhe për të siguruar trajnim të veçantë për mësuesit që punojnë me nxënësit e këtyre shtresave.³

Në vitin 2014 shqipërisë ju dorzua raporti vjetor i Komisionit Europian në lidhje me progresin e tij, mes të cilash përfshihej dhe fusha e edukimit dhe arsimimit. Në të përmendej se arsimit është një fushë në rrezik të lartë për tu ndikuar nga korrupsioni. Progresi i mëtejshëm duhet të bëhet në zhvillimin e kuadrit të kualifikimeve shqiptare. Transparenca dhe përfshirja e procedurës së rekrutimit të mësuesve dhe drejtorëve të shkollave ende kërkon një përmirësim të madhë. Ndërsa ldhur me arsimimin dhe aftësimin profesional (*AAP*), janë finalizura një draft-strategji kombëtare për vitet 2014–2020 mbi punën dhe aftësimin profesional, si dhe një plan veprimi përkatës.⁴

Konkluzione

Edukimi i të Drejtave të Njeriut u bë një shqetësim i autoriteteve në shkallë ndërkombëtare pas Konferencës Botërore për të Drejtat e Njeriut në Teheran në vitin 1993. Kjo konferencë theksoi dhe vendosi çështjen e arsimit formal në krye të listave prioritare të shumë vendeve anëtare. Pas kësaj konference, në vitin 1995, Kombet e Bashkuara ndërmorën një fillesë të reformës njohur si “*Dekada mbi Edukimin e të Drejtat e Njeriut nga Kombet e Bashkuara (1995–2014)*”. Kjo iniciativë globale bëri thirrje për përfshirjen e edukimit për të drejtat e njeriut në kurrikulat shkollore formale duke u mbështetur nga organizata joqeveritare, organizata ndërqeveritare dhe individë nëpërmjet shpërndarjes së çështjeve të të drejtave të njeriut nëpërmjet edukimit formal. E drejta për arsimim është e

³ Në bazë të Ligjit për Arsim të Lartë, të nenit 10, të pakicave kombëtare (greke, maqedonase dhe) të cilwt ndjekin programet shkollore / programin mësimor (histori dhe kulturë) në gjuhën e tyre

⁴ Komisioni Europian (8.10.2014) *Progres Raport i Shqipërisë*, Bruksel, fq 55–63

njohur si një e drejtë universale, si dhe mundësia e qasjes së barabartë në arsimim dhe trajnim. Kjo është në fokus të agjendave zhvillimore të arsimit, të cilat janë bërë në përputhje me trendet dhe zhvillimet arsimore ndërkombëtare, si dhe duke konsideruar karakteristika kombëtare socio-ekonomike dhe demografike të Shqipërisë. Megjithatë, pavarësisht nga fakti se Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë dhe të gjitha legjislativet kombëtare rregullojnë çështjen e edukimit dhe trajnimit, për tu siguruar për zbatimin e drejtë të parimit të barazisë në një kontekst ligjor, etnik, racor dhe fetare, janë matur vizualisht indikatorët që provojnë mirëfunksionimin e këtij parimi. Si banorë të Shqipërisë, jemi dëshmitarë në mënyrë të përditshme të përshpejtimit dramatik të numrit të fëmijëve të cilët lypin ose punojnë përgjatë rrugëve si larës makinash. Çuditërisht, ata i përkasin kryesisht grupeve etnike të komuniteteve egjiptiane dhe/ose rome. Përveç faktit të shfrytëzimit mbi të ardhurat e punës nga familjet e tyre, një numër i madh prej tyre bien viktimë të trafikimit në vendet fqinje apo Europën Perëndimore. Gjithashtu, disa nga këta fëmijë bëhen viktimë të trafikut për transplant organesh, dhe e cila sjell si pasojë pasurimin e disave nga vdekja e këtyre fëmijëve. Vetëm në bazë të vazhdimësisë së regjistrimeve të të rinjve nga të gjitha komunitetet e synuara në programet shkollore, atëherë edhe kurrikulat teorike do të kryhet me sukses në praktikë. Vetëm duke siguruar zbatimin e kornizës kombëtare, në të njëjtën kohë në përputhje me traktatet ndërkombëtare, vetëm atëherë vërtetë do të krijohet një kulturë e të drejtave të njeriut përmes edukimit.

Bibliografia

- Nënkomisioni për Parandalimin e Diskriminimit dhe Mbrojtjen e Pakicave - Rezoluta 1997/7 të datës 22 gusht 1997; Mustapha Mehedi “*Realizimi i të drejtës për arsimim, duke përfshirë arsimin në të drejtat e njeriut*”, - E / CN.4 / Sub.2 / 1998/10, 3 qershor 1998
- Rrjeti i Edukatorëve të Amnesty International (1997), “*Edukimi mbi të drejtat e njeriut*” Në York
- Zyra e Komisionerit të Lartë të OKB për të Drejtat e Njeriut «*Programi Botëror për Edukimin mbi të Drejtat e Njeriut*»
- Komiteti për të Drejtat e Fëmijëve, Seanca e Gajstenjë (2012) «*Shqyrtimi i raporteve të paraqitura nga shtetet palë sipas nenit 44 të vërejtjeve përfundimtare të Konventës: Rasti i Shqipërisë*»
- Aga Khan për Zhvillim e Rrjeteve (Qendra Ismaili), Lisbonë (2009) «*Krijimi i një kulture të të drejtave të njeriut përmes edukimit*»
- Ligji nr. 8417, datë 21.10.1998 (i ndryshuar), Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë
- Ruane, B., Murphy, F. (2003). Amnesty International - Edukimi për të drejtat e njeriut “*Kujdesi ndaj fëmijëve në Praktikë*» 9 (4), 302–307
- Avokati i Popullit “*Të drejtat e njeriut në Shqipëri, raporti vjetor*” (2012)